

رئیس - در خصوص عدلیه باید راپورت کتبی بدهید که در این خصوص مذاکره شود.
[مجلس يك ربع بعد از ظهر ختم شد]

جلسه ۱۱۰

صورت مشروح روز ۵ شنبه ۲۲

شهر جمادی الاخر ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از ظهر خصوصی و يك ساعت بظهر مانده در تحت ریاست آقای مستشارالدوله علناً تشکیل شده و صورت مجلس روز سه شنبه را آقای ممز الملك قرائت نمودند .

محمد هاشم میرزا - در اول صورت مجلس

نوشته شده بود شاهزاده اسداله میرزا راجع بکتاب اجزاء تلکراف خانه اظهاری کرده بود ایشان اظهاری را که کرده اند در جواب بنده بود دیگر آنکه اسم آقا شیخ محمد نجم آبادی را نوشته بودند و حال آنکه باید آقا شیخ مهدی نوشته شود غلط بوده است (راپورت کمیسیون فوق العاده (۱۸) نقری را که برای اصلاح ترتیبات عدلیه و امر نان و غیره تشکیل شده بود آقای ذکاء الملك قرائت کردند مشعر بر اینکه هیئت مزبوره پس از انتخاب منقسم بچند شعبه گردیده شعبه از آن مأمور تسویه عمل نان و آب و ارزانی شهر شدند در موقع سختی نان اهتمام کافی در تهیه گندم نموده و اینک مشغول ترتیب صحیحی می باشند که در آن به چهار این سختی ها و بهرانهای نان نشوند هم چنین برای آب و البته شعبه مزبوره راپورت مفصل اعمال خود را تقدیم کرده و میکنند شعبه دیگر عبارت از ده نفر بودند رسیدگی بمواد شکایات مردم از احکام محاکم و تصفیه امور عدلیه گردیده و متجاوز از چهل روز است در عمارت سرچشمه مشغول رسیدگی شده پس از اظهار شکایات بسیار و دقت های لازمه شعبه شکایت شاکیان را تحت چند عنوان تجزیه نموده بود (۱) شکایات بیجا که از طرف اشخاص است که در محاکم محکوم شده اند و بتصور اینکه به غلط یا بفرض محکوم شده اند شکایت کرده اند و شعبه پس از تحقیق معلوم نموده بود که شکایت آنها محل نداشته است (۲) شکایات از تعویق فریق الماده در محاکمات و قطع دعوی چنانکه برای قطع بعضی از امور چندین ماده مندرعین بلا تکلیف و سرگردان می مانند شعبه این شکایات را قابل توجه دانسته بواسطه علمی که در ضمن راپورت ذکر نموده بود تمام اعتراض را بر عدلیه وارد نمود و چون علت عمده را تراکم مسائل عقب مانده میدانست این قسم چاره جوئی کرده بود که يك یا دو محکمه فوق العاده موقتاً دایر بر ختم مسائل عقب مانده معین گردیده و نیز بر همه محاکم بدایت بقرار مقدور بیفزایند (۳) شکایت از عدم اجرای احکام صادره از محاکم شعبه چون علت را مداخله و توسط متنفذین و توقیف غیر قانونی وزارت عدلیه بعضی از احکام را در اجرا میدانست برای اصلاح امر اجراء اینطور اظهار عقیده کرده بود که اولاد دولت با کمال قدرت جلو گیری از نفوذ و مداخله غیر قانونی متنفذین نموده و احکام صادره از محاکم را بموقع اجرا

گذارد ثانیاً امورا جرائیه عدلیه را واگذار بشخص مجرب و کار آزموده نمایند را بمانند شکایات از احکام رؤسای محاکم در این موضوع عقیده شعبه بر این بود که بعضی از رؤسای شعب ولو اینکه بنا تحقیقات فعلی نمیتوان آنها را مقصر یا خائن خواند ولی ابداً صلاحیت مقام عالی قضاوت را ندارند و اسامی آنها با دلایل موجه بوزارت عدلیه داده خواهد شد خامساً شکایات از اداره تفتیش و مدعی العمومی است در این ماده چون تحقیقات شعبه ناتمام بود اظهار عقیده نکرده ولی اظهار نموده بود که نظم و ترتیب و صحت امور عدلیه منوط است بصحت این دو اداره سادساً شکایات کسان و بستگان اشخاصیکه بتقصیر کاغذ سازی گرفتار و مجبورند شعبه این مسئله را بسیار مهم و همه قسم جالب دقت دانسته پیشنهاد نموده بود که دو نفری از نمایندگان رامنخب و مأمور نمایند که داخل تحقیقات و استنتاجات مظنونین و مقصرین بکاغذ سازی شده زودتر تکلیف آنها را معین نمایند در ضمن تحقیقات فوق بر هیئت معلوم گردیده بود که برای تسهیل امور متظلمین چند فقره تاسیسات جدید و فوری لازم است اولاً تشکیل محکمه تمیز که آخرین مرجع محکومین بوده و در احکامات صادره از محاکم نظارت عدلیه دارد و مصادمی که تشکیل نشده این هیئت یا هیئت دیگری از نمایندگان باید مشغول وظایف این محکمه باشند ثانیاً تأسیس يك اطاق مخصوص برای دادن اطلاعات اداری به متظلمین و تشخیص مرجع دعاوی. يك فقره اصلاح اساسی دیگری را که شعبه لازم دانسته بود تعیین و معرفی علماء جامع الشرایط و قبل حکومت شریعه است تا جلو گیری از احکام متناقضه يك محضر یا محاضر مختلفه بشود که حجج اسلام و رؤسای مذهب جعفری که حکام جامع الشرایط را بدولت معرفی نمایند و در خاتمه مجدداً خاطر نمایندگان را متذکر ساخته بود که مادام که تا يك محکمه تمیز بقاعده تشکیل نیافته وجود و منعقد بودن هیئتی از نمایندگان که قائم مقام آن محکمه باشد اعم از اینکه همین هیئت حالیه یا هیئت دیگر باشد کمال ضرورت را دارد و هر گاه این هیئت بکلی منفصل گردد لامعاله اسباب تجدید شکایات و یاس عامه بر ضد عدلیه خواهد گردید .

سلیمان میرزا - بنده در کمال خوبی تصدیق می کنم و میگویم اگر موفق بشویم با اصلاحاتی که در این راپورت نوشته شده است مسلماً عدلیه ماعدلیه صحیحی خواهد بود و کما هو حقه منظم خواهد شد ولی بنده این که اجازه خواستم در باب عدلیه نبود در خصوص نان بود چون در روز گذشته در خصوص شعبه که در کمیسیون ۱۸ نفری برای اصلاح امر نان معین شد عرایضی اظهار کردم که اگر مجلس اجازه بدهد شعبه بحساب گندم هائیکه وارد کرده اند رسیدگی نماید حضرت رئیس فرمودند چون عده کافی نیست این را مجدداً روز پنجشنبه مطرح مذاکره خواهیم کرد و حالاً اگر اجازه می فرمایند عرایض گذشته خود را تکرار نمایم .

رئیس - بفرمائید .

سلیمان میرزا - از آن روزی که ما را یعنی ۴ نفر را از شعبه ۱۸ نفری منتخب کردند برای رسیدگی بامر نان چون آن روز امر نان خیلی سخت بود و عموم اهالی دچار يك تنگ نائی شدیدی شده بودند تا تنگی نان بر طرف شد و اسباب گشایش از هر جهت فراهم گردید در آن تنگنا دولت برای اینکه آسایش اهالی را از هر جهت فراهم کند تحمل همه قسم ضرر را کرده و بهجمله هر چه تمام تر هر کس که خواست گندم وارد نماید اعتبار داده گندم هائی که علاوه بر حساب دولت وارد شد بر سه قسم بود یکی شرکت متفق که اجازه خواستند گندم از هر طرف بخواهند وارد نمایند و یکی جماعت خبازها بودند که آمدند يك کاغذی از وزارت داخله بگیری که گندم وارد کنند و از قرار خرواری سیزده تومان بفروشند و يك کاغذی هم گویا از وزارت داخله گرفتند که هر قدر خسارت بر آنها وارد بیاید دولت بعهده بگیرد یکی هم حاجی و کیل الرها یا هستند که مشغول شدند ۲۰۰۰ خروار گندم وارد کنند و يك مقدارش هم شاید بعد از اینها وارد شود همینطور سایرین و این کمیسیون که برای رسیدگی امر نان معین شد کاری که کرد این بود که وسائط نقل این گندم را بقدری که میتواند فراهم کند فراهم کرد که زودتر این گندمها را بطهران برساند که از برای این تنگنا مفید فایده باشد الحمدلله از آن تنگنا خلاص شدیم و گندم از هر طرف وارد شد حالا در اینجا در چیز است که این کمیسیون از مجلس تقاضا میکند یکی اینکه آیا مجلس اجازه میدهد که این شعبه داخل بحساب این سه قسم گندمها نیکنه وارد شده بر حسب تقاضای این وزارت داخله کرده است نماید یا خبر دیگر اینست که از برای آنکه يك فکری باید بکنیم که هر ساله در زمستان برای نان این قسم دچار سختی نشویم زیرا انهایی که گندم وارد کرده اند بفرمان آنها اگر چه بنده این عدد را میگویم بر روی اطلاع نیست ولی از برای که آنها میگویند مختلف است بعضیها ۶۰ و بعضیها ۷۰ و بعضیها ۹۰ هزار تومان میگویند باید دولت تحمل نماید از برای این تنگی که شده حالاً ارسال ببینیم میتوانیم دریای تخت با این کسر عایدات تحمل ۳۰۰ هزار تومان خسارت را بکنیم این امری است غیر ممکن پس گمان میکنم باید از امروز در فکر اصلاح نان شد حالاً که فصل خرمن است همه قسم اصلاح میتوانیم بکنیم آنچه کمیسیون تحقیق کرده و اطلاعات بدست آورده این است که اگر دولت بخواهد خودش متصدی این کار شود و گندم وارد نماید از روی تخمینی که برای خوراک طهران زده شده روزی سیصد خروار که ماهی نه هزار خروار میشود لازم است و باید هشت ماه آن که قریب هفتاد هزار خروار است همیشه در انبار دولتی موجود باشد کمیسیون و بلدیه نظرشان بر این است که اول اصلاحی که برای این ترتیب لازم است این است که گندم دیوانی اعم از آنهایی را که تسعیر میشد یا آنهایی که تسعیر نمیشد همه را جمع کنند در

انبار دولتی و آن قریب ۶۳ هزار خرد و درمیشود و تا اندازه کافی است برای اینکه مجدداً ما را دوچار قحط و غلا در زمستان نکند حالا اگر مجلس اجازه میدهد که شعبه و کمیسیون نان در این باب رسیدگی کند که مبین شود والا شعبه دیگر از امروز کاری ندارد.

کاشف - در راپورت عدلیه چیزیکه ناقص است و در کمیسیون عدلیه مذاکره شده است این مطلبی است که باید نوشته شود وقتی که خواستند رای بدهند در خصوص مجوسین که بهت کافند سازی گرفتار شده اند یک اقدام فوری شود که آن بیچارهها هم از این ابتلا خلاص شوند که این ظلم فاحشی است که بر آنها وارد شده.

وکیل التجار - در خصوص مسئله نان ترتیبی راه اظهار کردند عقیده بنده این است چون راجع است بوزارت مالیه و دولت پول داده است رجوع شود بکمیسیون که برای نقیض معین شده رسیدگی نماید و در باب کتد عقیده من اینست که کمیسیون اقدامات بکند و اینکه چطور باید اقدام کرد اظهار نماید که قاری در این خصوص داده شود البته خیلی خوب است که کتد باندازه که فرمودند وارد شود و در موقعی که تنگ شد بکار بگورد و کمان می کشد که این کمیسیون عطف نظری بامر گوشت هم نماید که این هم یک اسباب آسایش باشد هم از برای دولت هم از برای اهالی در این باب عقیده من این است و در باب کمیسیون عدلیه می فرماید بعد بماند بآن وضع که رسیدیم عرض خود را عرض میکنم.

رئیس - مذاکره در این باب بمقیده بنده کافی است خوب است کمیسیون در خصوص نان این دو غرقه را که پیشنهاد کرده است راپورت کتبی بخونند که در این باب با وزارتینی که این اسرار راجع بآنها است مذاکره شده تماطلی افکار شود و بعد در مجلس مذاکره شده ترتیبی برای اینکار داده شود حال اگر مجلس تصویب مینماید همین ترتیب اشکال و اختام میکنیم و میرویم بر سر راپورت عدلیه (گفتند صحیح است)

هشترودی - این راپورتی که در خصوص عدلیه نوشته شده بنده هم شریک این عقیده هستم ولی دو چیز را خیلی زیاد از آنچه در راپورت نوشته شده اهمیت میدهم که باید درست شود بجهت اینکه اگر عدلیه ما و اما عدلیه صحیح نباشد گویا مملکت ما ابداً صحت پیدا نکند و با اعتقاد بنده تمام مشروطیت و اسلامیت بسته باین است که عدلیه مان صحیح باشد دیگر آقایان خود میدانند عقیده شخصی من این است بجهت اینکه اگر از آنها احکامات صحیح بیرون نیاید دیگر نوع مجریه مان هم صحیح نخواهد شد و حقوق مردم هم بنظر عادل خواهد ماند و خیلی از آقایان خواهند میگویند که در این خصوص دقت کنند دیگر آنکه در آنجا نوشته شده بود که باید معاکم شرعیه که واقف قضیه شرعیه هستند و ناسخ و منسوخ آنها بیرون میآید و وزارت عدلیه را متعیر میکنند معین میکنند این بکلی صحیح است فرض اینست بفرماید عدلیه ما خیلی صحیح و یک مطلبی را رجوع کرد معاکم شرعیه که در آنجا مرافعه نمایند با هم کسی هر جاداشی خواست برود و هر کسی هر چیزی را خواست بنویسد و هر کسی برای منافع شخصی معکمه باز نباید

بگوید من مرافعه میکنم من که با اعتقاد خودم از اول تجال مملکت ما را همین معکمه ها ضایع کردند بنده از اینجا درست اطلاع ندادم ولی در تبریز که بودم و دیدم هم هر کس صبحی یک دکانی بازمیکرد و اسمش را میکذاشت معکمه اسلامی در صورتیکه یقین میدانم اسلام بیزار از آن معکمه بود و بنده مخصوصاً عرض میکنم و تا کتد مینماید که این یک فقره را که در راپورت نوشته شده هر قدر زودتر ممکن باشد باید درست کرد و الا اگر این درست نشد و علی الاسلام والسلام است این را اگر از نجف باید درست کرد باید آنجا باید درست کرد در هر صورت باید معلوم کرد حاکم شرع کدام است و یکی میشود مرقات را رجوع کرد و یکی میتوانست دارای مقام قضاوت باشد که یک مسئله را که لازم است از روی موازین شرعیه بگذرد بآنجا رجوع شده متعاضین بروند آنجا مرافعه کنند و بعد از آن بیایند در عدلیه رسیدگی شده حکم او داده شود این یکی و یکی دیگر اینکه در راپورت نوشته شده در خصوص معکمه تمیز که در دو جا نوشته شده واقفاً همانطور که اهمیت داده اند اهمیت دارد و بنده هم خیلی بآن اهمیت میدهم برای اینکه ما دیدیم در این چند وقت بدون آن باز هم مثل این معاکم شرعیه است که بسودن آنهام باز مردم از عدلیه راضی نخواهند شد و باز این اشکالات را داریم این یکی و یک مطلب دیگر که بنده میخواهم از پیش خود عرض کنم و آن این است که اگر این هیئت را که ما معین کردیم همین طور ناقص بماند یا منفسل شود باز همان همه اولی و آن اشکالات پیدا خواهد شد بلکه این دفعه شدیدتر خواهد شد و با اعتقاد بنده این است که این هیئت یا هیئت دیگر را معین کنید که مادامیکه معکمه تمیز تشکیل نشده در آنجا باشند و یکی دیگر این که بنده خودم هم از این کمیسیون استعفا میدهم.

وکیل التجار - اولاً بنده از این اظهاراتی که می خواهم بکنم مندرت می خواهم و آن اینست که بعضی عبارات در این راپورت دیده شده که خیلی صحیح بود اما پیش بنده بمقیده بنده خیلی دشوار بود مثلاً [توسط] باید یک کاری کرد که توسط ازین برداشته شود من هیچ نمی فهمم معلوم است در دوره استیفاء هیچ عدلیه نبود و تمام این ترتیبات و این زحمانی را که متحمل شدیم برای این بود که توسط در کار نباشد و این یکی از تکالیف اولیه وزارت عدلیه است که توسط از هیچکس قبول نکنند بنده عرض می کنم و آن معکمه آن عدلیه آن رئیس آن وزیریکه یک کافند توسطی را باز بکنند و بخواوند جواب بنویسند که این اظهار شما برخلاف قانون است و یا بصاحب آن یا کتد اخطار نکنند بنده عرض می کنم آن وزیر را باید کنار گذاشت معکمه یک ترتیبی دارد که هر کس باید بآن ترتیب عمل کند باین معنی که هر کس شکایتی دارد آن شکایت خودش را بمعکمه بالاتر یا بمعکمه تمیز یا اگر از عدلیه شکایت دارد بمجلس رجوع می کند مجلس رسیدگی می کند هر چه مسلم شد البته اقدام خواهد کرد پس بنده هیچ این عبارت توسط را

که دیده ایم این است رئیس فلان معکمه همینکه تقییرش مدلل و ثابت شد می رود اسباب فراهم می کند آنوقت ادرا بر میدارند و یک کار دیگری می کنند ازین نمی شود در مملکت باید مجازات باشد ۱۸ ماه قریب دوسال در مشروطه صغیر و الا آن قریب (۷) ماه است که مجلس منعقد و دولت مشروطه برپا شده است ماهی مگر این را گفته ایم که هر کس خلاف یا خطا یا عده یا قصور یا تقصیر هر چه باشد بنده عرض میکنم وقتی معلوم شد که فلان رئیس معکمه یا فلان عضو معکمه تصور یا تقصیر کرده است باینها را باید هر کس هست باشد بدون ملاحظه اسم او را گفت از معکمه بیرون کرد و تقصیرش را در روزنامه نوشت و بمعکمه جزا باید جلب کرد و مجازات داد تا دیگری نتواند این کار را بکند همین طور آن وزیری که حکم معکمه را بدون برهان و بدون دلیل قانونی در اجرا بمیل خود توقیف نماید باید آن وزیر را در اینجا دعوت کرد اول از او سؤال کرد اگر نتوانست جواب بدهد استیضاح خواست آن وقت اگر نتوانست مجلس ر متقاعد نماید که وزیر درستی است و الا مجلس برای او ورقه آبی خواهد گذاشت و صریح عرض می کنم که هیچ وزیری حق ندارد حکمی را در اجرا بدون دلیل و برهان توقیف نماید و همچنین عدلیه نباید ملاحظه توسط را نماید بهر جا می خواهد بر بخورد یکی هم مسئله کافند سازی است که چه در اینجا وجه در خارج عنوان شده که دو نفر معین شوند و تحقیق کنند و به پیشنهاد تقصیر آنها چیست شنیده می شود که اگر در این خصوص اقدامی شود و استنطاق بشوند بیعضی چها برمی خورد باینیکه بعضی ترتیبات پیش می آید بنده نمی دانم اینها یعنی چه عرض می کنم آن کس که با بنظر کار و بکافند سازی و غلط ملک مردم را برده و اداراتی مردم را بیاد فنا داده و صدمه بمردم وارد آورده آن شخص دزد است و مثل فلان آدم قدر است که می رود خانه مردم دزدی می کند بلکه بدتر از اوست بجهت اینکه آن شخص در شب می رود و بدون ترتیب مال مردم را می دزدد و این یک دزدی است که یک ترتیبی پول و اداراتی مردم را از دستشان می گیرد و خانه و زنده گانی یک جماعتی را بیاد فنا می دهد این چه ملاحظه است این شخص هر کس هست باشد باید بدون ملاحظه مجازات شود و اینکه تا امروز این قدر گرفتاری و رحمت کشیدیم چهار این باندازه مشکلات شدید و کار ما پیشرفت نکرده است از برای همین مطالب است برای ملاحظه است برای توسط است برای این است که بجای بر نخورد و تا این مطالب را از پیش بر نه داریم هیچ کاری در مملکت ما پیش نمی رود و تا ملاحظه توسط و بفلان جا بر می خورد و ملاحظه داریم همین وضع و همین ترتیب را خواهیم داشت یکی از چیزهایی که تمام امور عیون و اسباب پیشرفت تمام امور ما است مجازات است و تا مجازات در موقع خود همیشه مجرا نشود هیچوقت هیچ کاری پیشرفت نخواهد کرد و هیچ ترتیب منظمی نخواهیم داشت بنده صریح عرض میکنم هر وقت یک کسی خیانت از او معلوم شد هر کس هست باشد باید او را مجازات کرد و از شغل اداری بکلی او را اخراج نمود بنده نمیدانم کدام یک خائن را بترتیب قانونی مجازات داده اند چیزی تمام مردم احکامشان برخلاف حق صادر میشود و

حقوق مردم دایم معطل خواهد ماند و هیچ معلوم نیست اشخاصی که میروند معکمه ابتدائی صحیحاً احقاق حق آنها خواهد شد یا نه و همین که درصد حکمی که بمعکمه استیفاء می رود ۹۹ حکم آن خلاف شود و معکمه استیفاء نقض نماید این کاشف از این است که رئیس معکمه ابتدائی قابل حکومت شرعیه نیست علاوه بر این قانون اساسی ما این معنی را ثابت کرده که قضاوت در احکام شرعیه با حکام شرع است و چون یک عده از مردم شکایت دارند که معاکم عدلیه مداخله در احکام شرعیه می کنند و حال اینکه باید راجع بمعاکم شرعیه باشد بنده عرض میکنم کسانی که معین میشوند برای قضاوت شرعیه باید یک جمعی از مجتهدین خواهند بود باید برای این کار یک طایفه از مجتهدین معین شود که بطور رسمیت دو عدلیه در القضا شرعیه باشد و در خاتمه عرض خود جملت میکنم توبه آقایان را بفرمایم که در خصوص معاکم ابتدائی و استیفاء کردنم خیلی اتفاق می افتد که احکامی که مردم در معکمه ابتدائی میکنند همین که بمعکمه استیفاء میرسد نقض میشود این را باید معلوم کرد که علت آن چیست که واقفاً اشتباه است یا معکمه بطل حکم کرده است و در هر حال بنده این را از قابل نبودن رئیس آن معکمه میدانم.

ذکاء الملک - عقیده بنده بر این است که اینجا باید کردن فایده ندارد باید این راپورت را بوزارت عدلیه بفرستیم که آنها هم مطالعات خودشان را بنمایند و فقط چیزی که باید در آن مذاکره کرد این است که معین نمایند که این هیئت باید باشد یا هیئت دیگری بجای آنها معین خواهند نمود همچنین برای این دولت فکری که بجهت حضور در استنطاق دفترین بکافند سازی خواسته شده است معین بشود که زودتر تکلیف مجوسین معلوم شود.

اسدالله میرزا - راپورت مذکور و توضیحی لازم نداشت و عرض میکنم اینکه آقای هشترودی و بعضی دیگر استعفا میدهند بواسطه بعضی مذاکرات و عجز بود که در راپورت خواستن میشد و الا اینها اشخاصی هستند که خیلی میشود از وجود اینها استفاده کرد در هر حال اگر استعفا این آقایان قبول شده و این هیئت باید بجای خودشان باقی باشند عرض اینها را انتخاب نمایند که بسیاری از کارهای کمیسیون مفوق مانده و من جمله لازم است عرض کنم که یک عده آمدند نظرم کردند که خانه ما را از عدلیه آمدند حکم کردند که توقیف یا اینکه ارا حبس کنند و همینطور بعضی مطالب که از وظیفه این هیئت بوده و آن احکام را موقوف الاجراء داشته تا تکلیف معلوم شود و همینطور آنها ب تکلیف ماندند بهر حال امروز باید تکلیف این هیئت معین شود یک مسئله دیگر که خیلی قابل توجه است مسئله کافند سازها است که کسان آنها می آیند میگویند ما معاشی نداریم اگر چه قانون هر دولتی اجازه میدهد که هر مجوسی که کسان و بستگان او چیزی ندارند یک چیزی از دولت بآنها باید داد و ما این را اخطار کرده ایم و در صدد بر آمده اند که معین نمایند کبابی چیزند

و مخارج آنها چندراست ولی تکلیف این اشخاصیکه مجوس هستند باید معین شود و با وزارت عدلیه نیز در این خصوص مذاکره شده و منتظرند که از طرف مجلس هم تصویبی بشود این بود که هیئت تصویب کرد دو نفر از طرف مجلس بروند در استنطاقات این اشخاص نظارت داشته تا اینکه در عمل آنها رسیدگی کرده تصویب تصویبی آنها معلوم گردد حالا اگر مجلس تصویب میکند باید وزارت عدلیه را خواست تا تکلیفی برای اینها معلوم شود.

رئیس - اولاً در خصوص تقییر این هیئت حرفی نیست که هیئت مثل سابق باید مشغول کار خودشان باشند.

کاشف - خیلی از اعضایی آید تکلیف آنها را هم باید معین نمود.

هشترودی - بنده جهت استعفا خود را لازم میدانم عرض کنم در دولت سابق بنده که یکی از اشخاص بودم که مغرب او بودم چه رند اینیکه خدمت بکنم و الحمد لله که پیشرفت و اساس آن بکلی برچیده شد ولی در این دولت جدید بنده از روی اعتقاد خودم عرض می کنم و بنده خدمت باین دولت را خدمت شرع و خدمت بخدا و رسول میدانم چون بزور فقر از برای آنها تشکیل شده است و بنده هم خودم را یکی از آنها میدانم و خیلی هم میل دارم که خدمت این دولت باشم ولی در جلسه سابق یکی از نمایندگان اظهار کرد که کمیسیونها همینکه انتخاب شدند میروند و از ادارات دولتی میشوند از این حرف معلوم میشود که باز وزارت خاها وزارتخانه دولت جا به است و مجلس جزو دولت عادل و بین دولت و مجلس یکدیگر نیستی این است که بنده نمیتوانم خودم را راضی بکنم که در این خدمت باشم و این حرف را هم رد میکنم و بآن شخصی که این حرف را زد میگویم که ما خود را خاتم فقر میدانیم و خودمان را با وزراء یکی میدانیم و بعداً دولتی در بین نیست.

رئیس - حرف یک نفر منطاعتی ندارد نخواهد بود مسلم است ما وزارتخانه را یکجاکرمت ظاهره نمیدانیم و با آنها ضدیقی هم نداریم در خصوص هیئت هم همانطوری که عرض کردم باید باقی باشد و در باب استنطاق گفته شد باید دو نفر از نمایندگان معین شوند باید دید رأی وزارت عدلیه در این خصوص چیست؟

اسدالله میرزا - آنها هم همین تقاضا را میکنند حالا بسته برای مجلس است.

رئیس - خوب همین هیئت را هم که فرمودید ازین خود انتخاب نمایند.

(اغلب گفتند صحیح است)

(راپورت کمیسیون فواید عامه راجع نامتیز راه مشهدس و بار فروش قرائت کردید)

ماده یک - انحصار عراده رانی از مشهدس الی بار فروش از قرار شروط مفصله در ذیل بشهریار خداداد پارسی معروف بساسانی تبعه دولت علیه ایران واگذار میشود.

این ماده ابتدا جزء مقدمه امتیاز نامه بوده ولی برای اینکه قانوناً معلوم باشد که انحصار این راه با کی است اکثریت بر این شده که این جزء را ماده یک دانسته و ماده یک را دویم قرار بدهند و پس از قدری مذاکره

ماده مزبوره رأی گرفته شده تصویب گردید
 ماده ۲- خطر راه همان راهی است که تاکنون محمولات بتوسط
 قاطر و یا بو از بار فروش به مشهد سر و از مشهد سر
 بیار فروش حمل و نقل می شود و ابتداء آن از لب دریای
 بندر مشهد سر یعنی از آن نقطه است که مال التجاره
 وغیره از دریا نقل بخشکی میشود و انتهای آن شهر
 بار فروش است (بدون مذاکره تصویب شد)
 ماده سه (باصلاح کمیسیون)
 ساسانی تمهد مینماید قطعه راه مذکور در فوق

را بخرج خود تعمیر و عراده رو نماید یعنی ابتداء
 سه فرسخ راه را شوسه ساخته بعضی پنج ذرع و هر کجا که
 خط راه کمتر از پنج ذرع باشد باید اراضی طرفین
 راه را برضای مالک و تصدیق خیره خریداری نمود
 بر عرض راه بیفزاید که هیچ نقطه راه کمتر از پنج ذرع
 نباشد و دو شهر جنبین خط راه باید خارج و
 اضافه بر عرض راه و هر کدام یک ذرع باشد.

ماده ۴ - ساسانی تمهد است از مکارها و
 اشخاصی که در این خط راه بتوسط چارپایان مسافرت
 مینمایند و حمل و نقل مال التجاره و سایر محمولات
 میکنند بهیچ اسم و رسم حق العبور مطالبه نکند و
 کمافی السابق در مسافرت و حمل و نقل محمولات آزاد
 باشند.

(این ماده نیز بدون مذاکره تصویب شد)

ماده ۵ قرائت گردید پس از مذاکره اخذ
 رأی در آن موکول بجلسه آتیه گردید.

رئیس - دستور بقیه دستور امروز است
 آقای ادیب التجار سؤالی داشتید امروز از وزارت
 مالیه در خصوص حراج بفرمائید .

ادیب التجار - البته خاطر آقایان مسبوق
 است که قراری گذاشته شده بود در باب حراج که تومانی
 یکمبای بیوزارت مالیه داده شود و همین یکی از
 عناوینی شده است برای کسانی که آشوب میکنند و
 مقتضیات آشوب را در مملکت فراهم میآورند و اسباب
 اختلال اذهان مردم را فراهم میکنند و این را هم مثل
 مسئله قیان کرده اند یعنی بدرجه اجحاف میکنند و
 گریبان تجار را بطوری میگیرند که گمان میکنند وزارت
 مالیه ابداً راضی نیست که یک چنین کار غیر مشروعی را
 بکند اگر مجلس یکمبای چون قانونی را وضع کرده بود
 که از هر معامله تومانی یکمبای بگیرند جای اشکال
 نبود ولی در صورتی که مجلس ابداً همچو حکمی را
 نکرده است اینطور کارها کردن که هر شخصی چند
 پارچه از خانه بیرون می آورد بلبس گریبان او را بگیرد و
 تومانی یکمبای مطالبه میکنند گمان نمیکنم همچو
 چیزی را مجلس یا وزارت مالیه رضایت بدهد (گفته شد
 این استیضاح است شما باید سؤال بکنید).

ادیب التجار - بنده حالا یک وقتی را پیدا
 کردم از التفات حضرت رئیس یک چند کلمه را عرض
 کنم استدعایم لفظ استیضاح را فرمائید بنده مقدمه
 را باید بگویم آنوقت سؤال کنم - با کمال احترام
 از معاون وزارت محترمانه سؤال میکنم این کار چه
 کاری است اطلاع دارید یا نه و اگر اطلاع دارید چه
 اقداماتی کرده اید.

معاون وزارت مالیه - اولاً موضوع
 سؤال را معین نکرده که کدام مورد است فقط چیزی
 را که بنده اطلاع دارم این است که یک نسخه قالی را

بعضی از تجار عوض اینکه چوب و تنگه بگذارند پیش
 خودشان بطور قوام و مزایده فروخته اند این هم فرق
 نمیکند یا اینکه چوب و تنگه بگذارند البته حراج است
 و باید تومانی یکمبای را بدهند این است که تومانی
 یکمبای از آنها گرفته اند .

ادیب التجار - این مطلب را عموم نمایندگان
 و شاید حضرت رئیس هم اطلاع دارند که یکمبای آمدند
 در مجلس و عریضه و اسنادی راهم که در دست داشتند
 ارائه دادند و مخصوصاً یک پارچه فروش را که سمسار
 از خانه خریده رفته اند گرفته اند اینکه فرمودید موضوع
 معین کنیم راجع بیک نفر نبوده که موضوع قرار
 بدهم و از وزارت مالیه سؤال کنم متظلم قریب
 پنجاه یا شصت نفرند .

معاون وزارت مالیه - کلبه سه قسم مالیات
 با اسم حراج از قدیم معمول بوده است که مبرگرفته اند
 یک قسم این است که از آنهایی که در خانه حراج میشود
 سابقاً معمول بوده تومانی یکمبای میگیرند و تومانی
 پنج شاهی میدادند در ابتدای دولت حاضره مستوفی -
 الامالک قرار گذاشت که اینکار را دولت کرده حق
 حراج را خود دولت ببرد یک قسم هم آن قسمتی است
 که خود کسانی که حراج میکنند بطور مالیات میدهند
 یک قسم دیگر مالیاتهایی هستند که سمسارها بطور
 امانت از آنها میگیرند و حراج او را از قرار هفت
 شاهی میدادند و تومانی یکمبای همینطور بیکه درض
 کردم از سابق تا حال معمول بوده است در اینصورت
 چه دلیل دارد که سمسارها از برای خودشان که میخرند
 تومانی یکمبای بدهند و یکمبای از تجار که میآیند از
 خانه بگیرند بدهند .

رئیس - در خصوص کرمانشاهان یکسختی
 شده است و تا امروز اجازه جنک نداده بودند حالا
 سواد تلگرافاتی را که از وزارت داخله بحکومت
 کرمانشاهان شده قرائت میشود مجلس هر طور صلاح
 میداند اجازه بدهند .
 (سواد دوطرفی تلگراف صادره از وزارت داخله
 بحکومت کرمانشاهان مشعر بر جلوگیری از حرکات
 داودخان کلهر و یک فقره خطاب بدادودخان مشعر بر اتمام
 حجت و امر بپاکت بجل خود با ترضیه خاطر بحکومت
 قرائت شد .)

لوپری - بنده در خصوص منهیات از وزارت
 داخله سؤال کرده بودم و وزارت داخله جواب نداده
 و اقدامی هم نکرده .

رئیس - قبل از شما آقای ادیب التجار هم همین
 سؤال را کردند و امروز هم بنا بود بیایند جواب
 بدهند گرفتاری کار کرمانشاهان مانع شد در جلسات
 آتیه میآیند جواب میدهند .
 (مجلس ده دقیقه بعد از ظهر ختم گردید .)

جلسه ۱۱۱

**صورت مشروح روز شنبه ۲۴ جمادی
 الثانی ۱۳۲۸**

مجلس سه ساعت قبیل از ظهر در تحت ریاست
 آقای مستشار الدوله تشکیل و صورت روز پنجشنبه را
 آقای معاضد الملک قرائت کردند .

دکتر علیخان - وقتیکه صحبت انعقاد جلسات
 در صبح بود بنده بقیه داشتم آقایان دیر تشریف می
 آورند آنان که جلسه چهارم است می بینیم یکساعت

و نیم دیر شده است اینطور اگر بخواهیم دیر بیاییم
 گمان میکنم رفته رفته ظهر خواهد کشید و بنده
 عرض میکنم آقایان باید چهار بظهر در مجلس حاضر
 شوند و اگر در سر چهار ساعتی حاضر نمیشوند بعضی
 آقایان هستند که کار دیگری در خارج دارند و می
 توانند آنکار را بکنند میآیند دز اینجا و وقتشان
 ضایع می شود خوب است قراری داده شود که در
 سر موقع حاضر شوند اگر حاضر نشوند کار پیشرفت
 نخواهد کرد .

حاج آقا - اولاً بنده يك اصل از قانون
 اساسی و يك ماده نظامنامه داخلی را میخوانم بعد
 مقصود خود را عرض مینمایم اصل شصتم قانون اساسی
 می نویسد .

اصل ۶۰ قانون اساسی (وزرا مشغول مجلسین
 هستند و در هر موعده که از طرف یکی از مجلسین احضار
 شوند باید حاضر گردند و نسبت باه وریکه محمول بآنها
 است حدود مسئولیت خود را منظور دارند) .

ماده ۵۴ نظامنامه داخلی مینویسد .
 نمایندگان میتوانند در بدو یا ختم مجلس از وزرا
 سئوالات نمایند از موضوع سئوال باید قبل از وقت وزیر
 رامستحضر نمایند .

تقریباً چندین سؤال اساسی اخطار بوزراء شد
 و خیلی تعجب است که ابداً برای جواب حاضر نمی
 شوند در صورتی که در موقع سئوال نباید وقت معین
 کنند در موقع استیضاح باید وقت معین کنند و در بدو
 یا ختم مجلس باید حاضر باشند و سئوالات را جواب
 بگویند و خود بنده حاضر بودم که هیئت رئیسه بآنها
 اخطار کردند و تا کنون بهیچوجه برای جواب حاضر
 نشدند و در چنین موقعی که اینهمه انقلابات و ابتلاآت
 داریم بشمیرانات تشریف میبرند و مشغول تفرج
 هستند و برای جواب سئوال و استیضاح حاضر نمی
 شوند و بعضی حادثه ها احداث میشود مردم گمان
 میکنند که و کلاء بوظیفه خودشان رفتار نمیکنند و حال
 آنکه و کلاء بوظیفه خودشان عمل کرده اند و میکنند.
رئیس - امروز بنا بود هیئت وزراء بیایند و
 جواب استیضاحات را بگویند .

حاجی سید ابراهیم - بنده يك اصل
 از قانون اساسی را لازم میدانم بخوانم در اصل نهم
 قانون اساسی نوشته شده است .

افراد مردم از حیث جان و مال و مسکن و شرف
 محفوظ و مصون از هر نوع تعرض هستند و متعرض
 احدی نمیتوان شد مگر بحکم و ترتیبی که قوانین
 مملکت معین می نماید سه روز قبل از این مغیر الله
 را که نمی شناسم و خیلی هم با اساس مشروطیت خدمت
 کرده است دو نفر رفته اند و او را برده اند اول خواسته اند
 او را بکشند بعد که نگذاشته اند آن قدر او را زده اند
 که سرو دست او را شکسته اند در يك همچو
 مملکتی در پایتختش اینطور بی قانونی می شود در
 جاهای دیگر چه نوع رفتار می نمایند در عوض
 اینکه رسیدگی بعریض تلگرافچی ها بکنند این
 اینطور با آنها رفتار می کنند در صورتی که حرف
 آنها این بوده که ما قانون نداریم و قانون خواسته
 بودند غرض اینست که حالا باید يك جوابی بعریض
 آنها داد که تکلیف آنها هم معلوم شود

رئیس - آن سه نفر برای اینکار که نرفته